

RESTAURACE HABSBUKISMU V ČESKÉ REPUBLICĚ

Výtah z článku prof. PhDr. Bohumíra Blížkovského, CSc.
napsaného v r. 2005

Kdyby existovala zvláštní vědní disciplína analyzující stav společenského dění v našich zemích ve vztahu k habsburské dynastii, patrně by její současná diagnosa zněla – „prohabsburská epidemie v Čechách“. Z nekonečné řady příkladů připomenu pouze některé masové a významné jevy.

V první řadě je to obrovská produkce „habsburské a prohabsburské literatury“, jednotlivých monografií různých panovníků přes souhrnné syntézy osudů celé habsburské dynastie, až po četné publikace věnované různým tématům z období rozmachu habsburského soustátí, zejména vojenským. Rovněž nejrůznější dějiny Evropy a Balkánu z per německých, rakouských a anglických autorů zaplavují knihkupectví. Hodnotí zpravidla habsburskou dynastii jako přínos pro „evropskou křesťanskou civilizaci“ v protikladu k „barbarské“ říši Osmanů a „problémovému protestantismu“.

Opakované seriály a pořady na téma „skvělé rakouskouherské civilizace“ představují její zánik jako obrovskou pohromu pro vývoj celé Evropy. Vznik tzv. nástupnických států je v těchto pořadech typu „Via Imperialis“ doslova demonizován jako necivilizované tříštění „podunajského kulturního prostoru“. Všechny tyto ideologické ataky nejvýrazněji charakterizovala studie maďarského historika Fejtö *„Rekviem za mrtvou říši“*, publikovaná ve Sborníku „Střední Evropa, Revue pro středoevropskou kulturu a politiku“, r. 7, č. 22, 1992. Ne náhodou je tato studie publikována ve sborníku věnovaném „zločinům komunismu“. Stereotypně se opakují teze, které již dávno předtím hlásala monografie bývalého rakouského kancléře Kurta von Schuschnigga, která u nás vyšla roku 1947 pod názvem *„Rekviem v červenobílo-červené“*! Závěry všech zastánců staré monarchie na Dunaji jsou monotónní – zánik Rakouska je dílem „židobolševismu a židozедnářství“, dílem „pekelného antikatalicizmu“, dílem ďábelských zednářských strůjců Versailles, Saint Germain a Trianonu. Státníci typu Clemenceaua, Masaryka, Pašiče – a zejména ďábel jménem Edvard Beneš – jsou v této ideologii představováni jako univerzální strůjci všeevropského zla, civilizačního zmaru – ba i jako „váleční štváči“ (???), jak je nazvala například císařovna Zita v pořadu Via Imperialis. Je ironické, jak se tyto názory shodují s názory všech ideologů a publicistů protektorátu, zejména s názory Emanuela Moravce, publikovanými v jeho souborech „V úloze mouřenína“ a „O český zítřek“. Plejádu českých redaktorů počínaje protektorátním Lažnovským, Krychtálkem, Kožíškem a konče dnešními Podiveny, Mlynáříky – Danubii a jinými, snad netřeba rozebírat. Je velmi smutné, že do této řady zapadají i představitelé protektorátní tzv. „katolické modemy“, kteří svým árijstvím, antisemitismem a obdivem k Hitlerovi prejedukovali nářky nad rozpadem staré monarchie a naopak vítali nástup nacismu jako revitalizaci arijské nadvlády. Toto téma naposledy precizně rozebrala monografie M. Heyduka a Karla Sýse *„Protektorát ve fotografiích“*, která definitivně rozkryla též reprezentanty „katolické modemy“ jako kolaboranty a antisemity, vyzývající k návratu před rok 1918. První republiku považovali za dílo „pejzáté propagandy pečené židozедnáři“. (J. Zahradníček, Národní obnova č. 41, 48, 1938 - Heyduk-Sýs, str. 82-83.)

Ve státě obnoveném před 60 lety po porážce nacismu – aktivního následníka habsburské vojenské a expansivní tradice (ne nadarmo se divize Waffen SS nazývaly „Princ Eugen“ nebo „Maria Theresia“!), toho následníka, který prapory rakouských „kamaradů“ s pýchou začlenil do nových řad vlastních nacistických Kriegerkameradschaft – se objevuje *invaze habsburské tradice, habsburské literatury, habsburské apologetiky a habsburského zbožnění*. Toto zbožnění vyústilo do tak katastrofálních plodů, jako jsou pomníky Habsburků v Praze a ve Františkových Lázních, jako je provokativní velkoplošná fotografie Franze Josefa I. na Wilsonově nádraží ve vestibulu zasvěceném ČR roku 1918 (!!). Zbývá už jen přejmenovat Masarykovu univerzitu na univerzitu Franze Josefa I. a postavit busty Habsburků do Strakovy akademie... Jako folklórní doplněk tohoto stavu se v jihomoravských vesnicích počínají vyskytovat projevy různých „Pepků Vyskoč“, kteří vykřikují hesla ve smyslu „legionáři-velezrádci císaře pána“, „legionáři patřili na šibenici“, „Masaryka měli zastřelit

prvního“ atd. (odposloucháno v terénu). Těmto „Pepkům Vyskoč“ pak přitakávají tzv. čeští monarchisté, kteří na svých internetových stránkách beztrestně hanobí legionáře, obviňují je z domnělé morální „velezrady“ a lživě to podkládají tím, čemu oni sami říkají „vojensko-právní analýza“, ve skutečnosti ahistorickým výmyslem. Stejně lži čeští monarchisté tvrdí o korunovacích posledních Habsburků. **Výmysly o tom, že prý Franz Josef I. „podlehl tlakům Maďarů a Němců“ a nedal se korunovat českým králem, čímž nesplnil státoprávní slib panovníka, a o Karlu I., který prý údajně „nestihl českou korunovaci“, patří do říše politrického folklorismu, nikoli do oboru státoprávní historie.** Rozhodnutí suverénního panovníka nikdo nemohl ovlivnit natolik, aby panovník suverenitu neztratil. Pakliže by bylo tvrzení českých monarchistů pravdivé, potvrzovalo by jen konstatování o ztrátě vlastní suverenity habsburské říše pod hungarogermánskou knutou.

Habsburský mor zachvacuje noviny, televizi, rozhlas, veřejná prostranství, památkovou péči - a co je nejhorší - zachvacuje „českou“ inteligenci. Co jsme se již od roku 1989 naposlouchali nejrůznějších názorů a projevů o „liberálních poměrech Rakouska“, o „vynikající společenské situaci“, o „otevřenosti podunajského soustátí vůči staré Evropě“! Co bylo publikováno nářků nad tzv. „ideálním zeměpisem velké podunajské říše“ v protikladu k nastalému „nepořádku, chaosu, barbarství“ první ČSR, Výmarské republiky a kuhnovského Maďarska. Nezapomíná se ani na starou královskou Jugoslávii, které se rovněž vyčítá ďábelský podíl na rozbití slovutné monarchie.

V tomto kontextu, kdy většina médií již dávno propadla habsburské panegyrice, však o to větší znepokojení vyvolává současný postoj zejména starší české a slovenské inteligence. Je tu řada renomovaných historiků, slavistů, germanistů, publicistů, etnografů a sociologů, kteří jsou velmi dobře informováni o pravém dějinném kontextu zániku R-U říše. Kteří jsou dobře informováni o bedné sociální, ekonomické a politické situaci, která, vyprovokována nehoráznými útoky německé a zvláště maďarské vládnoucí vrstvy, vedla k naprosté otravě oněch ještě životaschopných torz habsburského státního organismu. Tito historikové, sociologové a publicisté velmi dobře vědí, jaký stav zapříčinila zejména militaristická klika zosobněná typy Conrada von Hotzendorfa a arcivévody Bedřicha, ona klika, která ve spojení s berlínským válečným štábem trvala na ultimatu nebohému, a tehdy stejně na Rakousku ekonomicky závislém Srbsku. Tito historikové a publicisté znají velmi dobře stav rakouské říše po anxi Bosny a Hercegoviny r. 1908, příčiny a konce prvních balkánských válek a nechut' velmocí k válečnému konfliktu na Balkáně. Jsou jim známy postoje jak Anglie a Francie s Ruskem na straně jedné, tak i jednoznačně expansivní postoje centrálních mocností na straně druhé.

*Úloha habsbursko-lotrinské dynastie v této etapě si nezaslouží žádné glorifikace. Zejména si nezaslouží jakékoli glorifikace se strany Vatikánu, jak se to stalo v případě „ušlechtilého panovníka, (slaboča) Karla I.“. Osobně člověk jistě morálních kvalit, avšak neschopný politik, zcela ve vleku Viléma II. a excísařovny Zity, přes své reformní záměry nakonec podlehl agresivnímu militarismu, pangermanismu a hungarismu. Zářný příklad této neschopnosti poskytuje již jeho federalizační manifest, který pro odpor hungaronobility byl vyhlášen pouze pro Předlitavsko. Jeho souhlas s plynovými útoky na frontě, s ponorkovou válkou a s protokoncentračními tábory na území říše (Jindřichovice aj.) přes amnestijní gesta a jiné humanitární kroky - jsou toho jednoznačnými doklady. **Karel nedokázal říši federalizovat, demokratizovat a národnostně vyrovnat. Nedokázal se zbavit vojenského jha Berlína, nedokázal se zbavit politického vydírání Pešti.** Otázkou zůstává, co v tomto rozkladu bylo lze ještě vykonat. *Karel I. přicházel se svými záměry vždy pozdě a vždy proti proudu dějin.* Habsburská říše, zachvácená mnohočetnou sociální, etnickou a politickou rakovinou, již byla nereformovatelným útvarem. To nepochopil ani ideologicky petrifikovaný Franz Josef I., ale zejména ani Karel I., výchovou již pokročilejší a charakterově kvalitnější. I toto nepochopení, ale zejména dva restaurační návraty do Uher, vyprovokované kruhy uherských a bavorských nabobů s Vatikánem, vedly do propadliště dějin a k osobní Karlově tragédii. Zánik R-U a pád H-L nebyl dílem „ďábelských židozedenářů, zahraničních štváčů“ Setona Watsona, Speeda, Masaryka, Beneše etc., jak s oblibou svorně tvrdí monarchisté a fašisté. **Zkáza habsbursko lotrinské dynastie a její říše byla zákonitým výsledkem předchozího dějinného vývoje, k jehož základním aktérům patřili H-L sami.** Zajisté lze zhodnotit mnohé klady i zápory přínosu habsburského soustátí za několik set let jeho vývoje pro celoevropské dějiny. To nikdo nepopírá. To však nemá nic společného s hodnocením rozkladu a zániku říše a dynastie, které na svém konci již nebyly životaschopné, a se kterými se „její národy“ rozloučily po svém. A to přes všechna rekviem, která za ně pějí jejich minulí i současní skalní obhájci. *Mlčení mnohých současných příslušníků české inteligence ke všem oslavným prohabsburským tirádám**

je o to nebezpečnější, že přispívá lvím podílem k vymývání mozků zejména mladé inteligence českého národa. Jak trefně poznamenal jeden z brněnských zástupců inteligence, věřící katolík – „**Česká inteligence dnes neplní svou státopornou úlohu**“. Je třeba přidat se k těm historikům, kteří sepsali Memorandum k výuce historie na českých školách.

Se zaostalostí se do Evropy nezačleníme. **Ti, kdož propagují evropskou integraci, by k těmto otázkám měli zaujmout patřičná stanoviska. Jakou Evropu vlastně chtějí?** Evropu svobodných národů, integrovaných do rovnoprávného seskupení? Anebo Evropu petrifikovanou, Evropu starých monarchistických koncepcí typu habsburské říše (nemáme tu na zřeteli současné parlamentní monarchie Unie, kde fungují humanistické principy!). Proč dávat ve všem za pravdu Ottovi von Habsburg-Lotringen? Proč jej navrhnout za kandidáta na český trůn, jak z důvodů jen jim vlastních činí čeští monarchisté? Proč přijímat jeho koncepci - s výjimkou jediné pravdivé věty – „Češi by se měli narovnat!“ Ano - nejen Češi by se měli narovnat. Narovnat by se měli též všichni Rakušané a říci - my nechceme kontinuitu s habsburskou říší... Narovnat by se měli též Němci a říci - my nechceme kontinuitu ani se sudetským morem ani s Hohenzollerny ani s Wittelsbachy ani s Habsburky. Rakousko jako stát dalo Habsburkům jednoznačně najevo, jak to s nimi myslí, když soud definitivně zamítl habsburské nároky na movité i nemovité majetky a přiřkl je státu a městu Vídně. To je chvályhodný postup, a v této věci jde Rakousko jako stát (žel nikoli všichni Rakušané) ostatním státům příkladem. **U nás je pravdou opak. Politické síly a média propagují Habsburky jako posvátné krávy v Indii.** Dokonce i seriózní badatelské pokusy nezůstávají ušetřeny této infekce. Příkladem za všechny je jinak objektivně zpracovaný esej Josefa Kroutvora, „Potíže s dějinami“ (Prostor, Praha 1990). Autor rozebírá potíže první republiky, střední Evropy, potíže mýtu a české literatury a konečně potíže s emigrací. Zatímco první, třetí a čtvrtá kapitola jsou na naše poměry pojaty přínosně, kapitola druhá, s podtitulkem „Anekdota a dějiny“, zobrazuje něco jiného. Potíž tu není s dějinami, ale se zeměpisem. **Pojem „střední Evropy“ (stejně jako „Sudety“!) nelze vykládat habsbursky natož velkoněmcky. Takové pojetí existuje (stejně jako „Sudety“ vymyšlené pangermány v 19. století - Schönerner - zneužitím antického názvu) jen v geopolitických vizích nepřátel české státnosti, počínaje Bismarckem a konče neonacisty všeho druhu.** (V zahraničí dokonce vycházejí noviny „Mitteleuropa“ s portrétem Franze Josefa I. v záhlaví. Nejde o nekrofilii, nýbrž o „geopolitiku“.) Autor na tuto potíž naráží sám při geografickém vymezení zvoleného prostoru. A jak jinak - nakonec mu vychází ztožnění tohoto jinak nedefinovaného „středoevropského prostoru“ se zaniklým regionem habsburské říše. Prostorem, který personální unie Habsburků unifikovala armádou a katolicismem, pro kterou všichni ostatní byli kacíři, „nepřátelé trůnu a náboženství“. A která se proto zákonitě ocitla nejdříve v pozici „starého nemocného muže“, později na smetišti dějin. Josef Kroutvor si vypomáhá Palackým federalistou. Neoprávněně protahuje tuto ideu až do roku 1865, do spisu „Idea státu rakouského“, který považuje z neznámých důvodů za nejdůležitější Palackého spis. Poté mu vztah k Rusku po nevyplněných nadějích austroslavistů připadá jako neoprávněná naděje Slovanů. Nakonec argumentuje železnou oponou, která definitivně odpoutala tzv. střední Evropu od Západu, přimkla ji k Východu, a od které se republikánské Rakousko potichu odpoutalo. **Zde již Kroutvor těžce pokulhává - kdyby prostudoval např. spis habsburského legitimisty Forstera „Evropa a německá otázka“ (1946), věděl by, že federalizované Rakousko bylo smyslem legitimistů již před I. světovou válkou, přičemž se počítalo se slovanskou převahou jako s axiomem budoucího vývoje.** To však nemohla ani německá, ani austrohungarská nobilita strávit. Raději rozpoutala sebezáhubný kolotoč dějin. Co se „odpoutaného“ Rakouska týče - výsledek mocenské rovnováhy velmocí roku 1955 neurčovali Rakušané sami. Není divu, že autor dochází až k otázce smyslu české národní existence v koncepci kritika H. G. Schauera (1887). Pak mu odnárodnění nebo přenárodnění „není tak nesmyslnou obavou“. **Toto „přenárodnění“ pak zcela naplní nacisté svým „Umvolkung“, k němuž vybízejí především české kolaborantské kruhy.** Děje se tak ve smyslu instrukcí Reinharda Heydricha, který dělí český národ na tři třetiny. Jednu je třeba poněmčít, druhou ztročit a poslední, nezvládnutelnou, vyhubit. Sekundují mu Frank, Friderci, Daluge i omlouvaný von Neurath. **Kroutvor opomněl jeden podstatný faktor. Skutečnou národní, lidovou revoluci, jejímž dovršením bylo vystoupení legií v I. světové válce.** To, co je pro některé jen jakousi epizodou dějin u jakéhosi amorfního obyvatelstva, je pro český národ podstatou zápasu o národní a sociální existenci v Evropě - nikoli v jakémsi umělém „středoevropském prostoru“. Pojem národa, zejména pojem lidu, který je aktivním činitelem dějin, je v této koncepci zcela vytěsněn na okraj badatelského zájmu. Na neštěstí pro badatele a bez hlubšího významu pro dějiny českého národa, Kroutvor není sám. Připomeňme jen publikaci Tomáše Zahrad-

níčka, „Jak vyhrát cizí válku. Češi, Poláci, Ukrajinci 1914-1918.“, Praha 2000. A máme opět stejnou koncepci. V opozici proti Zahradníčkově koncepci by bylo klidně možno napsat knihu, „Jak prohrát cizí národy. Češi, Slováci, Rusíni, Poláci, Ukrajinci, Chorvati, Srbové, Slovinci, Makedonci, Rumuni, Italové proti Habsburkům, Němcům a Maďarům 1914-1919.“ Oproti tomu již T. G. Masaryk správně vymezil českou otázku nejen jako otázku evropskou, nýbrž jako otázku světovou, jak je tomu u všech malých národů. **Politické hrátky s habsburkismem zapadají dnes do našeho prostředí jako fosilie zaniklé geologické éry. Nejsme stát jednoho trůnu a jednoho náboženství.**

Neexistuje jediný důvod, proč by měla nadále pokračovat kampaň, kterou lze označit podle kancléře Schuschnigga i maďarského historika Fejtö jako „rekviem za mrtvou říší“. Kampaň pro morální resuscitaci zaniklého státu, o kterém již roku 1880 **britský premiér lord Gladstone řekl: Rakousko bylo vždy zarytým nepřítelem svobody v každé evropské zemi, ale na rozdíl od Ruska nikdy nepřálo ani svobodě Slovanů, odporovalo sjednocení Německa, bránilo vytvoření Belgie a nehnulo prstem pro osvobození Řecka, takže neexistuje případ či jediné místo na mapě, kam by se dalo ukázat prstem a říci: tady Rakousko udělalo dobře.** Česká inteligence by měla zaujmout zásadový postoj k habsburkománii, vystoupit ze silencia a dáti najevo, na které straně barikády stojí. Nejsme vlastní dědicové habsburkismu, tím méně jeho pohrobci. jak pravil Palacký – „Byli jsme před Rakouskem a budeme i po něm.“

*Národ, který si neváží své historie,
si ji musí čas od času zopakovat.
T. G. Masaryk (*7. 3. 1850, +14. 9. 1937)*

*(Výtah z publikace Živé hodnoty Masarykova Československa,
2009, str. 172-180; prof. PhDr. Bohumíra Blížkovského, CSc.)*

* *